

Ronald F. Ferguson
Tatsha Robertson

FORMULA SUCCESELUI

Metode de creștere a copiilor inspirate
din experiența absolvenților de la HARVARD
și de la alte universități de top

Traducere din limba engleză
de Irina Nicolaescu

POLIROM
2021

Colecția *Psihologia copilului & Parenting* este coordonată de Georgeta Pânișoară.

Ronald F. Ferguson, Tatsha Robertson, *The Formula: Unlocking the Secrets to Raising Highly Successful Children*

© 2019 by Ronald F. Ferguson and Tatsha Robertson. Published by arrangement with BenBella Books, Inc., Folio Literary Management, LLC, and Livia Stoia Literary Agency

© 2021 by Editura POLIROM, pentru ediția în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: © flowerstock/Depositphotos.com (detaliu)

Ilustrația de la pagina 18: Freepik/www.flaticon.com

The Basics™ este o marcă înregistrată a The Basics, Inc.

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700505

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,

sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

Formula succesului: metode de creștere a copiilor inspirate din experiența absolvenților de la Harvard și de la alte universități de top / Ronald F. Ferguson, Tatsha Robertson; trad. din lb. engleză de Irina Nicolaescu. – Iași: Polirom, 2021

Conține bibliografie

Index

ISBN: 978-973-46-8402-1

I. Robertson, Tatsha

II. Nicolaescu, Irina (trad.)

159.9

Printed in ROMANIA

Cuprins

Introducere.	11
Capitolul 1. Misterul succesului	17
Cutia neagră	17
Un studiu asupra succesului.	20
Maestrul Formulei succesului.	23
Capitolul 2. Ce înțelegem prin succes	25
Prosperitatea eudemonică.	25
Scop + capacitate de acțiune + inteligență = pe deplin realizat	26
Genii <i>versus</i> produse ale Formulei succesului	29
Cine sunt oamenii noștri de succes și cum i-am ales	33
Capitolul 3. Cele opt roluri ale Formulei succesului	37
Incredibila viață a lui Jarell Lee	37
Formula succesului: cele opt roluri ale parentingului expert	47
Stiluri de parenting: ce are diferit Formula noastră?.	53
Parentingul strategic al Formulei succesului	62
Capitolul 4. Părinții strategici	63
Stilul straniu și strategic de parenting al Lisei Son	63
Arta parentingului deliberat	67
Motivația părintelui maestru	68
Viziunea părintelui maestru	71
Gândirea strategică: bazele parentingului expert	74
Capitolul 5. Partenerul pentru învățarea timpurie (rolul 1)	77
Momentul adevărului pentru Rob Humble.	77

Știința jocului.	81
Perioada critică și saltul de la 120 de metri.	85
Maeștri la o disciplină	89
Deprinderea cititului la copiii mici: efectul avansului timpuriu	92
Dar dacă nu avem un Partener pentru învățarea timpurie? . . .	94
Fetița crescută de un sat de adolescenți	96
Capitolul 6. Mecanicul navigant (rolul 2)	103
Maeștrii monitorizează și gestionează (chiar și de la Casa Albă)	103
Când copilul iese din mediul familial, părinții maeștri intervin.	105
Verificarea: „Avem o problemă. Voi căuta soluția”	106
Afirmarea autorității: „Respectați-mi copilul”	110
Diagnosticarea comportamentului necorespunzător: „Nu are suficient de lucru”	112
Să știi când să (nu) intervii: „Descurcă-te <i>tu</i> cu profesorul de data asta”.	116
Lipsa Mecanicului navigant: călătoria nesupravegheată a lui Alfonso.	117
Capitolul 7. Frații și surorile	121
Povești cu tâlc	121
Copilul receptiv	122
Părinte maestru pentru un singur copil	126
Un exemplu prea greu de urmat	130
De ce „I-am crescut la fel pe toți” este un mit și de ce e mai bine așa	132
„Fratele meu era la fel de inteligent, dar...”	136
Primul vostru copil este într-adevăr mai inteligent sau pur și simplu ați fost obosiți în cazul celorlalți copii?	143
De ce contează capacitatea intelectuală a copilului	147
Capitolul 8. Intermediarul (rolul 3)	151
Intermediarul sare în ajutor!	151
Vigilența: cum a descompus o mamă testul SAT	153
Sacrificiul. Tata spune: „Trebuie să plecăm acum!”	156
Ingeniozitatea: fata care avea nevoie de un flaut.	158

Tenacitatea: visul lui Elaine Badger de a aparține clasei de mijloc	160
Cât de mult contează un Intermediar	162
Capitolul 9. Revelatorul (rolul 4)	165
Părinții maștri ai lui Albert Einstein	165
Arta de a completa educația	168
Contactul cu propriul trib și cu experiențe de învățare noi	170
Contactul cu lumea și cu realitatea dură	172
Prezentarea unor identități posibile	176
Cum facilitează proiectele din pasiune orientarea spre perfecțiune și capacitatea de a acționa	178
Un Revelator în izolare își ajută fiul să-și găsească sinele posibil	184
Capitolul 10. Filosoful (rolul 5)	193
Preșcolarul care discuta despre Aristotel în cadă	193
Cele trei teme ale Filosofului	194
Ce creează Filosoful (I). Misiunea lui Bree Newsome	207
Ce creează Filosoful (II). Scopul în viață al lui Jarell Lee	212
Darul Filosofului	214
Capitolul 11. Modelul (rolul 6)	217
Un efect de undă	217
Modelul maestru	220
Fapte, nu vorbe	223
Modelul din trecut	225
Identificarea mentalității familiei	231
Identități posibile negative drept contraexemple	236
Lecția Abuelitei despre ce să nu fii	238
Capitolul 12. Negociatorul (rolul 7)	243
Micuța Maya învață să-și susțină punctul de vedere	243
Cum aduci un copil la masa negocierilor	246
Negociatori, nu oameni ușor de manipulat	249
Cum negociezi cu preșcolarul în privința comportamentului	252
Părintele maestru <i>versus</i> părintele-tigru	255
Ce realizează Negociatorul	265

Capitolul 13. Depășirea obstacolelor	267
Mentalitatea care duce la succes.	267
Cum și-a gestionat Rob Humble îndoiala de sine.	269
Maya iese învingătoare dintr-o tragedie neașteptată.	274
Jarell pătrunde într-o lume străină	277
Cum a găsit „perseverentul” Ryan Quarles o cale să câștige	281
Maggie învinge un blocaj.	283
Viitoarea prezentatoare de știri care se bâlbâia	286
Pam Rosario își descoperă scopul.	288
Vocea celui mai bun sine al tău	292
Capitolul 14. GPS-ul (rolul 8)	295
Vocea călăuzitoare din minte	295
GPS-ul și omul pe deplin realizat	298
Oamenii de succes deveniți părinți.	303
Vocea călăuzitoare a GPS-ului străbate generațiile	307
Concluzie. Secretul Formulei succesului.	311
<i>Mulțumiri.</i>	317
<i>Note.</i>	323
<i>Index.</i>	343
<i>Despre autori</i>	357

Ronnie s-a gândit toată viața la acest lucru: modul diferit în care au fost crescuți frații lui și teoriile lui, chiar și în copilărie, despre importanța acestui fapt. După ce și-a obținut doctoratul la MIT și a devenit cadru didactic la mai multe universități prestigioase, Ronnie încă își pune aceste întrebări. Cum au contribuit parentingul și dinamica familiei la faptul că părinții lui au un fiu care a urmat universități de renume internațional la care acum predă, un altul devenit doctor, iar altul plecat ani la rând în competiții în jurul lumii, ajungând de multe ori campion în echipa națională de karate a Statelor Unite, dar și alți doi fii care se luptă cu alcoolismul, drogurile și greutățile financiare? Cum se explică asemenea diferențe între copii crescuți în aceeași familie?

Copilul receptiv

Homer, unul dintre frații mai mici ai lui Ronnie, care, ca și Darrell, se luptă cu drogurile, are un răspuns. „Ronnie a ținut cont de lecțiile care ni se predau”, a spus el. „Eu nu, ci am umblat cu jumătăți de măsură. El a procedat cum scrie la carte și a profitat din plin de sfaturile primite.” Explicația își găsește ecou în cele ale unora dintre oamenii de succes pe care i-am intervievat, care spun că frații lor mai puțin realizați pur și simplu nu și-au dat silința.

Dar de unde vin aceste diferențe în receptivitate și efort? Țin ele doar de personalitate?

Ronnie, Darrell, Homer, Kenny și Stevie au crescut într-o familie extinsă, unde s-au aflat sub influența mamei, tatălui, bunicului John și bunicii Nana. După cum spunea Stevie, viitorul medic din familie: „Am fost binecuvântat cu patru părinți”.

Tânăra lor mamă era o casnică iubitoare și mai degrabă permisivă. Tatăl lor, care lucra ore suplimentare ca zugrav și prestator de servicii, le împărțea băieților îmbrățișări și sărutări,

dar era și cel sever dintre cei doi părinți, administrând „bătăi” când copiii nu se purtau cum trebuie. Niciodată nu li se răspundea la încălcarea regulilor cu discuții și argumente cum-pătate, își amintea Ronnie. „Du-te și adu-mi cureaua și dă-ți pantalonii jos”, era tot ce spunea tatăl. Când venea vorba de școală, conduita era mai importantă decât notele pentru ambii părinți și nu existau prea multe discuții sau presiuni privitoare la învățatură nici când era implicat bunicul John.

Dar exista și o excepție printre cei patru „părinți”. Când mama lor, care fusese un copil bolnăvicios, a rămas însărcinată cu Darrell, Nana, întotdeauna protectoare și apropiată de fiica ei, a fost cea care și-a asumat responsabilitatea pentru primul născut, Ronnie, în vârstă de un an. Nana a fost cadru didactic pentru copiii cu nevoi speciale, o profesoară atât de bună, încât mulți dintre foștii ei elevi au participat la petrecerea celei de-a nouăzecea aniversări a ei pentru a-și arăta recunoștința. Ea și-a folosit talentul de a preda și cu primul său nepot, concentrându-se constant pe învățatură.

„Mi-a acordat atenție din plin, chiar dinainte ca eu să-mi pot aminti. Mi-a povestit cum m-a dus cu trenul la New York pe când aveam 18 luni. Vorbeam cu toată lumea din tren”, a spus Ronnie. „Am o amintire cu mine pe la patru ani ținând o tăbliță verde pe care scrii cu creta și cu bunica învățându-mă să-mi scriu numele și alte cuvinte. Cred că toată atenția și toată educația timpurie pe care mi le-a dat mi-au cultivat impulsul de a învăța.”

Imboldul Nanei de a-l ajuta pe Ronnie să devină un copil de succes a fost influențat de un episod de respingere de când mentorul ei din copilărie, Jane Edna Hunter, asistent social și avocată afro-americană proeminentă, a exclus-o dintr-un grup de tinere pe care le pregătea pentru leadership după ce Nana s-a măritat, pe la 20 de ani. Doamna Hunter i-a spus: „Îți bați joc de viața ta”, în special pentru că se căsătorise cu un bărbat care fuma trabucuri, bea whisky și, după câte își dădea seama doamna Hunter, nu avea aspirații înalte. 70 de

ani mai târziu, Nana a scris în jurnalul ei: „Ce greșeală am făcut!”. Dezamăgirea i-a alimentat Imboldul de a-și vedea nepotul Ronnie făcând carieră, inspirând-o să devină un Partener pentru învățarea timpurie implicat.

Timpul pe care l-a petrecut cu el a dat roade. Ca și alții dintre cei intervievați pentru această carte, Ronnie își amintește că a simțit efectul avansului timpuriu la grădiniță și în clasa întâi, când știa și putea să facă mai multe lucruri decât colegii săi, începând să se considere cel mai bun elev din clasă.

„Nana ne învăța tot timpul câte ceva. Se purta așa cu noi toți”, spune el.

Dar de ce Ronnie s-a aplecat mai mult asupra învățaturii decât ceilalți?

Motivul, crede el, sunt primii trei sau patru ani de viață: „Petreceam mai mult timp doar cu ea, ceea ce m-a făcut să caut mereu chestii la care să mă gândesc”.

Pentru un copil stimulat intelectual de la o vârstă fragedă, lumea e ca o încăpere în care aprinzi toate becurile. Lumea este luminată, iar copilul asupra căruia se răsfrânge lumina caută să o absoarbă în întregime.

„La începutul școlii primare am petrecut mult timp singur, făcând construcții din cuburi și dintr-un set care avea mici piulițe și șuruburi. Apoi, după clasa a doua, m-am înscris într-un club de lectură pe timpul verii. Îmi amintesc cum, în vara aceea, stând într-un colț, la umbră, am citit opt cărți”, a spus Ronnie. „Cred că li se făcea reclamă în revista *Weekly Reader* și am rugat-o pe mama să le comande, iar ea mi le-a cumpărat. Mergeam des și la bibliotecă. Nu era ca și cum adulții mă îndrumau ce și cât să citesc. Dar acea stimulare timpurie îmi crease un fel de foame de lectură.”

Parentingul priceput din partea unui Partener pentru învățarea timpurie îl expune pe copil unor experiențe stimulative, cum a fost călătoria lui Ronnie la New York pe când avea 18 luni. Dar modul în care copilul reacționează în timpul acestor experiențe contează la fel de mult ca eforturile părinților de

a iniția experiența respectivă. Dacă copilul este foarte receptiv pe parcursul acelor experiențe timpurii (de exemplu, vorbește cu toată lumea din tren în timpul călătoriei), între părintele maestru și copil se creează o anumită legătură. Ei stabilesc un parteneriat plăcut și rămân implicați – învățând împreună, clădind pe ceea ce au început, într-o buclă de feedback pozitiv. Bineînțeles că Nana i-a deschis pofta de învățatură lui Ronnie, dar e posibil ca receptivitatea lui încă de la început să fi fost la fel de importantă ca și abilitățile ei de parenting.

După clasa a doua, Ronnie a urmat cursuri de artă și de dans modern la Cleveland Karamu House, un centru cultural al comunității de culoare locale. În clasa a patra, lua lecții particulare de clarinet și cânta în formația și în orchestra școlii. Mama și bunica Nana nu lipseau de la niciun spectacol și de la nicio expoziție. Faptul că le vedea în public îl motiva să rămână implicat și să se perfecționeze.

Știm că acei copii care sunt stimulați puternic încă de mici sunt mai predispuși să dezvolte o mai mare sete de a învăța decât cei care nu primesc atenție. Chiar și așa, receptivitatea e un lucru complicat. Când un părinte încearcă să capteze atenția copilului cu jocul de cuburi sau pur și simplu citindu-i o carte, pe moment copilul va fi fascinat, ceea ce va constitui o răsplată pentru părinte și îl va încuraja să continue. Dar e posibil ca, în circumstanțe identice, un alt copil să nu fie interesat.

În astfel de cazuri, părintele maestru se adaptează în funcție de copil, privind în perspectivă și înțelegând că fiecare copil se dezvoltă în ritmul lui, apoi amânând o nouă încercare pe mai târziu, sau încearcă să capteze atenția copilului în alt mod – poate prin joaca cu plastilină în loc de cuburi sau luându-l la plimbare în loc să-i citească dintr-o carte. Important este ca părintele să ofere orice fel de experiență de învățare. Cu cât părintele și copilul învață împreună, cu atât copilul va fi mai receptiv la învățare în viitor.

Totuși, chiar și celui mai dedicat părinte îi va veni greu să tot încerce, dacă copilul nu pare interesat. Elizabeth Lee a spus că lui Jarell îi plăcea foarte mult să învețe, „dar fiicele mele, deși le-am împins din spate cât de mult am putut, mi-au opus multă rezistență. Așa că le-am spus: «Veți trăi în funcție de alegerile pe care le faceți. N-am de gând să mă lupt cu voi. Cu el nu a trebuit să mă lupt. N-am de gând să mă lupt cu voi ca să vă învăț ceva ce vă face viața mai bună. Veți vedea mai târziu că n-am vrut decât să vă ajut. Veți trăi în funcție de alegerile pe care le faceți, și voi ați ales»”.

Fiicele ei erau și ele inteligente – una a absolvit un colegiu comunitar, iar cealaltă un colegiu de patru ani –, dar nu au fost la fel de receptive ca Jarell.

Părinte maestru pentru un singur copil

Există și alte motive pentru care nu toți frații beneficiază din plin de faptul că au un părinte maestru.

Unele dintre acestea sunt de natură practică. Familiilor cu greutăți financiare sau cărora le lipsește timpul le-ar putea fi dificil să aibă disponibilitatea de a juca rolurile din Formula succesului. Mama uneia dintre participantele la studiul Harvard, Gabriela „Gabby” Vargas¹, a fost întotdeauna disponibilă în primii ani de viață ai Gabrielei, dar, când au apărut surorile ei mai mici – ne-a povestit Gabby –, căsătoria părinților s-a destrămat, iar mama a trebuit să-și găsească un serviciu. Gabby a intervenit ca Mecanic navigant pentru surorile mai mici, mergând la școală pentru a rezolva problemele, dar, fiind încă un copil, nu putea reproduce parentingul extraordinar pe care i-l oferise mama ei.

1. Numele de familie al lui Gabby și numele mamei sale, menționată în capitolele următoare, au fost schimbate.

Dimpotrivă, când fratele mai mare al lui Chuck Badger era mic, mama lui nu era suficient de matură ca să acționeze așa cum a făcut-o mai târziu ca părinte maestru pentru Chuck. Uneori, fie pentru că au timp, energie sau pentru că manifestă interes, părinții sunt capabili să facă toate eforturile în cazul unora dintre copii, dar nu și al altora.

Adesea, ei sunt părinți maștri doar pentru un singur copil.

Famiile sunt ca niște puzzle-uri dinamice, în care dezvoltarea copilului nu depinde numai de părinți, ci și de frați, surori și de familia extinsă. Și acest lucru influențează creșterea copilului. De exemplu, nu este neobișnuit să auzi un părinte spunând: „O, acesta e copilul meu cel deștept” sau „Acesta e viitorul meu atlet”. Dar un copil care obține de obicei nota 8 la școală poate fi „copilul cel deștept” sau nu, în funcție de realizările celorlalți frați și surori.

Într-o altă familie, fratele mijlociu al lui Ronnie, Kenny, care a devenit campion național la karate și om de afaceri realizat, ar fi putut fi povestea de succes a familiei. Dar, în perioada în care era preșcolar, viața de acasă era agitată, fiind simplu să nu i se acorde importanță lui Kenny cel liniștit. Pentru un copil de școală primară, nimic nu înlocuiește compania adulților care interacționează cu el în mod individual, ascultându-i părerile, aflând ce îl interesează și reacționând la ideile lui. Dar acasă, alături de familie, Kenny trecea de obicei neobservat.

În acest context, ne-am aștepta ca Kenny să fi întâmpinat dificultăți. A avut însă noroc de nașii lui de botez, care locuiau la două străzi distanță și nu aveau copii. Îi vizita aproape în fiecare weekend, iar ei îi acordau atenția de care nu avea parte acasă. „Acolo era rândul meu să mă simt special”, spune Kenny. Atenția pe care i-au acordat-o nașii l-a făcut pe Kenny să aibă încredere în el și i-a dat un sentiment mai puternic că „merit asta” atunci când, mai târziu, s-a aflat în situația de a-și exprima punctul de vedere și de a fi luat în seamă sau de a se pierde în mulțime. Timpul petrecut de nașii lui numai